

Indianere

TAR T-BANEN

I Onkel Tomms hytte ved Tryvann i Oslo lærer du å håndtere kniv og tenne bål i en alder av 4 år. Spikkelapp og plasterlapp vitner om alt annet enn en polstret barndom.

TEKST: Emma Th. Hansen FOTO: Anne Elisabeth Næss

KLOKKEN ER 8.20, OG EN FLOKK BARNEHAGE-PEDAGOGER KLEDD I SHORTS ER PÅ Plass på MAJORSTUEN T-BANESTASJON I OSLO MIDT I MORGENRUSHET. Dresskleddede pappaer og mammaer i høye hæler kommer trippende med barna i den ene hånden og pc-vesken i den andre. De gir «ha det bra»-klem til de små, før de haster videre til et eller annet kontor i sentrum. Tilbake står et titall blide barn med joggesko på beina og caps på hodet. Noen jenter har insistert på kjole og solhatt, akkurat så rosa som jenter kan være. En turkopp i tre på en barnehagesekk er det eneste som gir oss et hint om at vi skal ut av eksosen for å trekke frisk luft.

«GI BARNA SJANSEN!»

ONKEL TOMMS MOTTO

Klokken 8.26 glir frognersesterbanen inn på perrongen. To voksne står klare i t-banedøren og tar et godt tak i barnehendene utenfor. Så lempes de inn, én etter én.

På Slemdal stasjon hopper supermann inn, deretter et par gutter med fregner på nesa og mye på hjertet. Sparkesykler etterlates sammen med foreldre som vinker ivrig på perrongen. Men barna enser dem knapt, de vil heller snakke med kameratene sine, for gjensynsgleden er stor, selv om det kun er noen timer siden sist de så hverandre.

- Her er solbrillene dine, Tuva!

Isabel hjelper bestevenninnen sin som akkurat har flyttet hjem fra Australia. Sola er sterk i Norge denne dagen, og like sterke vennskapsbånd knyttes i løpet av togturen.

- Sekken under setet, føttene ned på gulvet!

Barnehagebestyrere Lena Løvik og Line Hovland veileder og terper T-baneregler. Joggesko treffer gulv, sekker suser under seter, mens støynivået øker i takt med høydemeterne.

- Det hender at voksne passasjerer reiser seg og forlater vognen vi sitter i, men som regel går det er greit, sier Lena idet vi når endestasjonen, Frognersesteren.

SVEVE OVER BYEN

Oslogryta ligger under oss, og fjordutsikten er upåklagelig. Lydig stiller 36 barn seg opp langs gjerdet med ryggen mot det hektiske bylivet.

- Elghytta 16, Vidsyn 9, Tomms hytte 11.

Lena teller like nøyaktig som Prøysens geitekillling. Resten venter oppe ved hyttene, men først skal alle

TIL VENSTRE: Ha det bra-klem må til før T-banen kommer. HØYRE: En, to, tre - hopp! Barna i friluftsbarnhagen Onkel Tomms hytte tar T-banen til barnehagen hver morgen. UNDER: Man må legge foreldrene bak seg! Gjensynet med vennene er viktigere enn å vinke til voksne.

Lang, lang, rekke, ingen ut av rekken gårl! Opptelling før siste etappe. UNDER: Barna må trække langs en sti i cirka 20 minutter før de kommer fram til barnehagen.

ONKEL TOMMS HYTTE

Friluftsbarnhagen, som ligger ved Tryvann i Nordmarka i Oslo, fokuserer på læring gjennom lek utendørs og tar inn barn fra fylte 3 år. Barna leveres til fast tid og sted på T-banen og må gå 20-30 minutter langs en grusvei før de kommer fram til barnehagen - hver morgen, hele året. Været er heller ingen hindring - om vinteren må barna vasse i snø for å komme fram til barnehagen, og minusgradene kles ute ved hjelp av trelagsprinsippet; ull, fleece, dunjakke. Barnehagen ønsker å utfordre barna gjennom aktiv hverdagslek utendørs og samtidig stimulere interessen for friluftsliv. Gjennom klatretrening utvikles motoriske ferdigheter, og beliggenheten er perfekt for lek i naturen. Barnehagen eies av Norlandia Barnehagene.

KILDE: ONKELTOMMSHYTTE.NO

liste seg opp langs stien som små indianere. En svart snegle her, en edderkopp der og hundekjeksblomster overalt. Bukettene blir større og større.

- Skal du pynte? spør vi en av guttene som har hendene fulle.

- Pynte? Nei, jeg skal lage mat, jeg!

- Se! roper noen andre. - Et granskudd!

Granskudd, løvetann og skvallerkål er ikke fremmed mat for barna. Men det er mulig at enkelte foreldre skulle ønske de kunne svelge ord som «smak først!» og «spis opp!» da de fikk servert tretteters middag med blant annet poteter marinert i brennesle og fruktsalat med granskuddsirup og kløvergarnityr på festen noen dager i forveien. Men ryktene forteller at også gourmetrestauranter som Bølgen & Moi i byen har begynt å servere ugress. Naturen har mye å by på - helt gratis.

- Jeg vant! Jeg kom først!

Løping fra lysstolpe til lysstolpe hører også med til morgenritualet. Ved Kong Olavs løype stopper joggeskoene og gjør seg klare til en siste spurt mot hyttene.

- Nå kommer de, nå kommer de! Forventningsfulle barnestemmer roper i det fjerne, like ved barnehagehytta. Noen rakk kanskje ikke T-banen til barnehagen og ble levert i bil.

LÆRING GJENNOM LEK

- Gi barna sjansen, er vårt motto, sier Lena Løvik, som er utdannet førskolelærer med fordypning i fysisk fostring.

Sammen med Line Hovland leder hun friluftsbarnhagen Onkel Tomms hytte, som ble etablert av Tove

«INGEN KRANGLER OM PINNER ELLER STEINER, MAN FINNER BARE EN NY.»

LINE HOVLAND, BARNEHAGEBESTYRER

Ringnes i 1990. Barnehagen består av til sammen tre hytter, Onkel Tomms hytte, Vidsyn og Elghytta, og har ingen gjerder. Skogen rundt er spennende lekeområder.

- Ingen krangler om pinner eller steiner, man finner bare en ny, sier Line, som mener at barna blir ekstra flinke til å kommunisere rundt rollefordeling.

Både Lena og Line er i tillegg instruktører i alpint, og barnehagen har egen skibakke med heis om vinteren. Om sommeren er det lov å spikke med kniv, tenne bål, hente mat fra naturen, klatre i høye trær og padle på vannet.

VENSTRE: Elghytta har egen klatrevegg og er en av tre hytter som utgjør friluftsbarnehagen Onkel Tomms hytte. HØYRE: Klatring er kjempegøy! I denne barnehagen er det lov å leke apekatt. UNDER: Balansere på line eller henge opp ned som en flaggermus? Mulighetene er mange.

Barnehagen er oppkalt etter idrettslegenden Tomm Murstad sr., som under krigen nektet å være skilærer for tyskerne og rømte til skogs, og som etter krigen valgte å etablere flere skiskoler og barnehager i skogen ved Tryvann.

- Barna skal komme hjem med røde roser i kinnene og smil fra øre til øre. All undervisning skal være lystbetont, og lærdommen skal komme gjennom lek, skal Murstad ha sagt. I Onkel Tomms hytte har de tatt ham på ordet.

- Vi er stolte av å kunne arbeide og drive barnehagen i Tomm Murstads «ånd»: læring gjennom lek, og den beste lekeplassen er naturen selv.

INDIANERNE KOMMER

Inne hos Onkel Tomm denne dagen er det helt tomt. Livet leves utendørs. Blomsterbarna har satt seg ved langbordet langs hytteveggen og har begynt å sortere funnene sine i mat og ikke-mat. Andre klatrer som apekatter på tykke tau og svinger seg i luften, opp ned. Høyt oppe i et tre ruver den gode, gamle trehytta, trolig snekret av barna selv. Noen planker rundt et annet tre fungerer som butikk.

- Dere kan velge to farger!

Pedagogisk leder Hanne har tatt fram malerskrinet, og barna forvandles til små Hiawathaer og Yakarier.

- Oransje og grønn, sier Albert.

- Kan jeg få på haka, også? forlanger en annen.

- Au, penslene er så harde!

- Jeg har skjegg!

- Må se meg i speilet!

- Vi trenger pil og bue!

Snart lister tøffe, fjærprydde indianere seg på tå ned til vannet der kanoene ligger. En padleåre sneier borti en godt polstret redningsvest før den havner i vannet. Kanoen er tung, men når alle hjelper til, greier indianerne å skyve den ut på vannet.

Turen kunne ha gått til bålet og røyksignalene på Indianerplassen - eller til Eventyrskogen, der bøker henger i trærne og skatter ligger gjemt, men det er på Elghytta den virkelige spennende tingen ligger. Den skarpe, farlige kniven.

SPIKKELAPP OG PLASTERLAPP

For femti år siden løp Emil inn i snekkerboden og fant fram kniven. Etter 100 trefigurer og like mange

Kullstiftene lager man selv! Josefine tegner sammen med barnehagestyrer Lena Løvik.

OVER: Blomster er ikke bare pynt. I Onkel Tomms hytte lærer barna om hvilke blomster man kan spise.

TOMM MURSTAD

Friluftsbarnhagen Onkel Tomms hytte er oppkalt etter ski- og hopplegenden Tomm Murstad sr. (1915–2001). Allerede som 6-åring vant han sitt første hopprenn, og 17 år gammel ble han skiinstruktør i Grenoble, mens han drømte om å åpne sin egen skiskole hjemme i Norge. To år senere åpnet han en skiskole i Nordmarka i Oslo. Han skapte skiglede over hele byen, og elevene strømmet til. Etter krigen startet han seks barnehager i skogen rundt Tryvann. Barnehagene hadde rundt 40 barn hver og ble enormt populære. Barna ble fraktet med egen trikk fra Majorstuen. Murstad sr. mottok Kongens fortjenestemedalje i gull i 1980 for sin innsats for barn og unge.

rampestreker, var det ingen som trakk Emils fingerferdigheter i tvil. Skar han seg noen gang på kniven?

- Jeg vil ikke ha den kniven! Den er sløv! Francis er irritert og har tårer i øynene. Albert bytter frivillig kniv, og Lena gjør samtidig en avledningsmanøver.

- Hva er dette? spør hun og holder fram sliren.

Barnemat for erfarne spikkere, selvsagt.

- Hva må vi huske på? fortsetter Line, og hentyder til spikkereglene som alle skal kunne, siden de er over 4 år og har bestått spikkelappen.

- Ikke spikke innover, bare utover, svarer Isak.

Beina spredt, kniven skal ikke treffe tærne hvis den glipper. Men ufarlig er det ikke.

- Jeg må ha plaster! Thomas er uheldig og kutter seg litt likevel. Heldigvis kjenner han veien til første-hjelpsskrinet. Plasterlapp følger spikkelapp. Verre er det ikke. •

APEKATTKLATRING GIR TRYGGE BARN

Undersøkelser viser at dagens barn er mer motorisk klossete enn tidligere, og at mange har problemer med å bevege seg i ulendt terreng. Stadig flere sikkerhetstiltak gjør at barn ikke alltid får teste grensene sine gjennom aktiviteter som tidligere ble sett på som normale.

- Risikofyllt lek er positivt for barnas kroppslige utvikling. Det gjør at de oppøver styrke, smidighet og koordinative ferdigheter. Barna møter utfordringer og hindringer som gir dem mental styrke, selvtillit og mestringsopplevelser. De fleste barn elsker denne formen for lek, og det gir dem gode opplevelser, sier Ole Johan Sando, høyskolelektor i fysisk aktivitet og helse ved Dronning Mauds Minne.

Han mener at for å kunne håndtere risiko, må barna møte utfordrende situasjoner.

- Skal barn lære å gå på isen, må de få mulighet til å ferdes på glatt underlag. Gjennom risikofyllt lek oppøves barnas evne til å håndtere og vurdere risikosituasjoner i trygge rammer.

Landro var i 2012 med på å kartlegge ulykker og skader i norske barnehager, og oppdaget at barnehager ofte ga etter for press fra engstelige foreldre.

- Flere barnehager fortalte at de hadde innført forbud mot klatring i trær og balansering etter press fra foreldre. Slike begrensninger gjør barnehagehverdagen mer kjedelig for barna, og de går glipp av de positive effektene av å utfolde seg i risikofyllt lek.

Han mener naturen er den beste lekeplassen siden den byr på allsidige utfordringer til alle og innbyr til utfordrende, variert og fantasifull lek.

- Hvilke utfordringer naturen byr på, skifter med vær og årstid og brukes ikke opp slik et fast lekeapparat gjør.